

vičevanje je povsem nepotrebno. Seveda je segel včasih predaleč, a v takem poslu se lahko zabrede. Tuintam, kjer je za nepristranskega opazovalca le slučajno par sličnih besed, se pač ne da govoriti o paralelah. Smelo se mi zdi vzporejati nekatere Prešernove verze z Alfijem, Ovidom i dr., ali Prešernovo nemško pesem mladi pesnici s Seidlovo pesmijo slične vsebine, ali uvodni sonet Prešernov z Anakreontom ali Horacem. Tudi Pintarjeva razlaga besede »odlaši« v Prešernovem prevodu Bürgerjeve Lenore me ni mogla prepričati in prednost bi dal še vedno razlagi, da je »odlaši« substantiv. — Ali je bil Prešeren na Moravskem ali ne, še ni dokazano, a po nekaterih mestih v njegovih poezijah je soditi, da je bil tam in da je naravnost od tam prinesel spomine, ki se nahajajo v njegovih poezijah na Moravsko in ki so mu nakopali očitane, da je na Moravskem videl samo — židinke! Vobče so Pintarjeve drobtinice jako zanimive in so posvetile v marsikak skrit kotiček naše tekstne kritike.

Tretji spis, ki se bavi s Prešernom, je Prijateljeva objava dveh Prešernovih pisem, katerima je dodal dr. Prijatelj zanimiv in temperamentno pisan komentar. Prvo pismo potrjuje Prijateljevo domnevanje glede razmerja med Bleiweisom in Prešernom. Ko so očitali Prešernu, da je pisal navadno nemška pisma, so kazali na Bleiweisa, češ, zakaj pa je pisal ta slovenski! In sedaj čujemo, da je bil Bl. samo »halbkundig« slovenščine, da so mu drugi prevajali spise in da je tudi Prešernu pisal nemški, kakor je dr. Prijatelj že poprej dokazal. V komentarju k drugemu pismu je dr. Prijatelj podal poleg drugih zanimivih pojasnil tudi razlago Prešernovega temperamentnega pisma Vrazu, v katerem poudarja svoje razloge proti ilirizmu. Ti razlogi so tako prepričevalni in tako častni za Prešerna, da bi lahko izpodbili vse argumente, ki se navajajo proti Prešernovemu principu. Toda uverjen sem, da jih ponekod zopet ne bodo hoteli slišati. In zato se povsem strinjam z doktorjem Prijateljem, ki pravi na koncu svojega članka: »Prej ali slej bo morala naša literarna in kulturna zgodovina izreči resno, končno historično besedo o obeh velepomembnih principih, ki sta vodila jugoslovansko literaturo in kulturo v XIX. stoletju, o ideji Vrazovi in Prešernovi . . . Glavno pa je, da si ne lasti te historične besede kak neužitni slavoslovec in še manje kak visok, vse bolje znati hoteč šolnik«. Toliko je jasno že sedaj, da se ne bo obsodil niti Vrazov niti Prešernov princip, ker se mora priznati, da sta imela oba poštene in plemenite namene. Kateri princip je bil realnejši in izvedljiv, pa je dokazal uspeh, ki je ostal zvest Prešernu. Zato je tembolj čudno, če izkuša kdo brez pravega umevanja Prešernove misije izreči nad njim obsodbo za ceno slavo, da je povedal nekaj novega. Morda nam izreče to končno historično besedo dr. Prijatelj sam, ki se je z vso vnemo in njemu lastno temeljitostjo posvetil hvaležnemu študiju našega Prešerna! Želeti bi pa bilo, da izda »Matica« kmalu vso korespondenco Prešernovo, ki je sedaj raztresena po raznih izdajah in publikacijah. Tudi s tem bi »Matica« deloma poplačala dolg, ki ga je zakrivila ob Prešernovi stoletnici.

Fr. Vidic.

Orožen. Vojvodina Kranjska. Zgodovinski opis. Ljubljana 1902. Izdala »Matica Slovenska«. — Slovenska Matica ima mnogo zaslug, ker je začela izdajati znano delo »Slovenska zemlja«, v katerem se opisujejo slovenske dežele v zemljepisnem in zgodovinskem oziru. Nasproti pa mora vsakdo obžalovati,

da se ni izvršil prvotni sklep, izdati skupno zgodovino slovenskega naroda. Ta bi nam kazala ves zgodovinski razvoj našega naroda in ne bilo bi treba segati sedaj po tem, sedaj po drugem zgodovinskem opisu zaželjene slovenske dežele. Zato se morajo po sedanji zasnovi večkrat ponavljati odstavki, o katerih se je govorilo že v prejšnjih delih.

Mnogo pisateljev se je že bavilo z zgodovino Kranjske dežele. Izvečine so pa te zgodovine zastarele, ker se je pojavilo med tem veliko novega zgodovinskega gradiva. Pri vsaki kompilacijski knjigi, ki sloni samo na preiskavah tujih pisateljev, a ne na lastnih arhivskih, moramo veliko strože paziti, da pisatelj porabi če ne vseh, vendar one spise, ki imajo stalno vrednost. Pri Orožnovi knjigi moramo omeniti, da je prezrl marsikako važno razpravo, ki popolnjuje naše znanje o srednjeveški teritorialni zgodovini, o dobi reformacije in protireformacije in katero bi bil moral vpoštevati. Zato bi se morali nekateri stavki o navedenih dobah drugače glasiti. Splošno se mora pripoznati, da se je Orožen vkljub odmerjenemu malemu obsegu knjige oziral ne samo na politično zgodovino, ampak tudi na notranji razvitek Kranjske dežele. Pri vsaki dobi nahajamo odstavke o ustavi in narodnem gospodarstvu, o znanstvu in umetnosti. Zelo pregledno in popolno so popisani dogodljaji prazgodovinske in rimske dobe. Da bodo specijalisti te ali one dobe dobili v knjigi kako napako, je skoro neizogibno iz vzroka, ki sem ga prej omenil. Toda različne male napake ne zmanjšujejo vrednosti knjige, ki jo odlikuje še posebno preglednost in se razlikuje v tem pogledu od okorne in nepregledne Dimitzove zgodovine.

K.

Bogumil Vošnjak: Zapiski mladega potnika. Gorica. Goriška tiskarna Gabrščekova. 1903. Strani 402. Cena? — Stud. jur. g. Bogumil Vošnjak je bil tako previden, da si je bil izbral ob svojem rojstvu bogate roditelje. Ta okolnost mu je tudi pripomogla, da je lahko potoval lani po Italiji, po Egiptu in po sveti deželi. Spremljal ga je njegov oče, bivši državni in deželni poslanec, g. Mihael Vošnjak. Z Reke je potoval avtor sam, a v Italiji se mu je pridružil oče. Mudilo se jima ni nikjer; ostala sta lahko v vsakem kraju, kakor dolgo sta hotela. To je seveda veliko vredno na potovanju. Srečen je, kogar čas in denar ne gonita prenašlo od kraja do kraja. Bogumil Vošnjak pa ni potoval samo za kratek čas. Na svojem potovanju je imel odprte oči. Povsod je mislil in opazoval. In kar je videl, to nam je opisal v lepi knjigi, ki ji je dal skromen naslov: »Zapiski mladega potnika«. Res da je pisatelj še mlad, toda njegov potopis priča, da je avtor resen mož, kakor sta resna in delavna rodoljuba njegov oče, zaslužen narodni ekonom, in pa njegov stric (dr. Jožef Vošnjak) zaslužen narodnjak in pisatelj.

Začetek potopisa je čisto moderen. Plastično nam riše jutranji prizor v reški kavarni in v pristanu, kjer se začenja razvijati življenje in kjer že stoji pripravljen za odhod parobrod »Strela« (Vilám?).

Kako velikanski vtisk pa je naredila na pisatelja klasična Italija, dokazuje vsaka stran njegovega potopisa. Saj zavzema Italija sama v knjigi nad 200 strani. Rim, Neapolj, Pompeje opisuje obširno. Morebiti je ob pogledu nekaterih umotvorov, ki jih je videl po tamošnjih muzejih, še pregostobeseden. Saj v potopisu itak ne kaže preveč estetikovati. Čitatelj, ki dotičnih umetniških zbirk ni sam videl, si jih vendarle ne more predstaviti, če mu jih še tako na-